

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 1-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Вухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

**Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal**

№ 1-Son 2026-yil

**Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy
komunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrdagi
№1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan**

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Tadjixodjayev Zokirxo‘ja Abdusattorvich - Texnika fanlari doktori, professor

Olimov Shirinboy Sharofovich - pedagogika fanlari doktori, professor (Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasini mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor (O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Xamidov Akmal Amrulloevich – pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) (Buxoro viloyati Pedagogik mahorat markazi direktori)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor (Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo‘yicha birinchi prorektor).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor (Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo'yicha direktor o'rinbosari)

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini professori).

Kosimov Ubaydulla Axrorovich - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent (Buxoro viloyati Pedagogik mahorat markazi Pedagogika va psixologiya, ta‘lim texnologiyalari kafedrasini mudiri)

Ismatova Dilafuz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasida dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti Psixologiya kafedrasida o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Tadjixodjayev Zokirkhoja Abdusattorovich — Doctor of Technical Sciences, Professor.

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the “Pedagogy” Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Khamidov Akmal Amrulloevich — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Director of the Bukhara Regional Center for Pedagogical Excellence.

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Shavkat Shuhrat o‘g‘li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the “Psychology” Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the “Psychology” Department).

Kosimov Ubaydulla Axrorovich — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology, Educational Technologies at the Bukhara Regional Center for Pedagogical Excellence.

Dilafruz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

FRANSUZ TILINI O'RGANISH JARAYONIDA AUDIOVIZUAL MATERIALLAR YORDAMIDA TALABALARNING OG'ZAKI NUTQINI RIVOJLANTIRISH

Annotatsiya. Mazkur maqolada fransuz tilini o'rganayotgan talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirishda audiovizual materiallarning tutgan o'rni va samaradorligi tahlil qilinadi. Bu tilni o'rganishda audiovizual vositalar talabalarning muloqot kompeteniyasini rivojlantiradi va bu til egalari bilan bo'lgan amaliy suhbatlarga tayorlaydi. Tadqiqot davomida audiovizual materiallar, xususan, videoroliklar, filmlar, podkastlar, television ko'rsatuvlar va videoma'ruzalardan foydalanishning afzalliklari ko'rsatib beriladi.

Kalit sozlar: Fransuz tilini o'rganish, audiovizual materiallar, og'zaki nutqni rivojlantirish, tinglab tushunish ko'nikmasi, nutqiy kompetensiya, kommunikativ yondashuv, interaktiv ta'lim usullari, video va audio darslar, talabalarning nutq faolligi, chet tillarni o'qitish metodikasi

Аннотация. В данной статье анализируется роль и эффективность аудиовизуальных материалов в развитии устной речи студентов, изучающих французский язык. Аудиовизуальные средства в изучении этого языка развивают коммуникативные навыки студентов и готовят их к практическим беседам с носителями языка. Исследование демонстрирует преимущества использования аудиовизуальных материалов, в частности, видеороликов, фильмов, подкастов, телепрограмм и видеолекций.

Ключевые слова: Обучение французскому языку, аудиовизуальные материалы, развитие устной речи, навыки аудирования, речевая компетенция, коммуникативный подход, интерактивные методы обучения, видео- и аудиоматериалы, речевая активность студентов, методика преподавания иностранных языков

Abstract. This article analyzes the role and effectiveness of audiovisual materials in the development of oral speech of students learning French. Audiovisual aids in learning this language develop students' communicative competence and prepare them for practical conversations with native speakers. The study shows the advantages of using audiovisual materials, in particular, videos, films, podcasts, television programs and video lectures.

Key words: Learning the French language, audiovisual materials, development of speaking skills, listening comprehension skills, speech competence, communicative approach, interactive teaching methods, audio and video resources, students' speaking activity, foreign language teaching methodology

Kirish. Bugungi kunda dunyoning ko'p joylarida fransuz tiliga bo'lgan qiziqish ortishi tufayli, bu tilni o'rganish jarayonida zamonaviy metodikalardan foydalanishni talab etmoqda. Ayniqsa, xorijiy tilida muloqot qilishning asosiy usuli bo'lmish gapirish konikmasini rivojlantirish dolzarb masalalardan biridir. Shu bois hozirda og'zaki nutq qobilyatini oshrish yuzasidan bir qator tadqiqotlar olib borilmoqda. Biroq ularni amalda qo'llashda bir qancha muamolarga duch kelmoqdamiz. Mazkur maqolaning asosiy maqsadi bu fransuz tilini o'rganayotgan yoshlar ayniqsa mutaxassisligi shu til bo'lgan talabalar orasida og'zaki nutq qobilyatini yaxshilash, ularni jonli muloqtga tayorlash hamda fransuz tilda nafaqat gapirish, balki fikrlash ko'nikmasini shakllantirishda audiovizual materiallardan foydalanishning samarali jihatlarini tahlil qilishdan iborat. Ushbu tadqiqot natijalari fransuz tilini o'rganish jarayonida audiovizual vositalaridan to'g'ri va maqsadli foydalangan holda og'zaki nutqni rivojlantirish imkoniyatini beradi.

Bugungi kunda zamonaviy pedagogika va ta'lim sohasida audiovizual materiallardan foydalanish dolzarb va qizg'in muhokamalar markazida bo'lgan masalalardan biridir. So'ngi yillarda bu mavzu yuzasidan ko'plab amaliy va nazariy tadqiqotlar olib borilib, bu vositalarning (audiovizual materiallar) o'quv jarayonida ayniqsa, gapirish ko'nikmasini rivojlantirishda foydali ekanligi o'z tustiqini topdi.

B.Y. Karimovanning «Videodarslarning ta'lim jarayonidagi o'rni» nomi ilmiy maqolasida. Videodars va taqdimotlar mustaqil fikrlash va gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishini ilmiy

jihtadan asoslab bergan. Shuningdek, QarDU doktoranti Jo'rayeva Mohinaning «Talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirishning Lingvodidaktasosalari» nomi ostidagi maqolasida audiovizual materiallarni og'zaki nutqni rivojlantirishning samarali usuli sifatida ta'kidlaydi.

Jahon miqyosda esa Keeth Kthirvel va Harvati Hashim hamkorligi ostidagi «The Use of Audio-Visual Materials as Strategies to Enhance Speaking Skills among ESL Young Learners» maqolasida audiovizual vositalardan foydalanish strategialari va ularning samaradorligi haqida tadqiqot olib bordi. Maqolada videolar, podkastlar, audio-video vazifalar talabalarning og'zaki nutq qobiliyatini oshirishi ilmiy asoslanib berilgan.

Yuqoridagi tadqiqotlarni o'rganib chiqish natijasida bilib olishimiz mumkinki, audiovizual materiallarning ahamiyati chuqur tahlil qilingan bo'lishiga qaramasdan, bu vositalardan foydalanishda metodik yondashuv yetishmayotganini bilishimiz mumkin. Ushbu maqolada esa aynan mazkur masala yuzasidan o'rganishlar olib borilgan

Tadqiqot Metodolari. Ushbu tadqiqotda audiovizual vositalardan foydalanib talabalarning og'zaki nutqini yaxshilash, ularni shu til egalari kabi mustaqil gapirish ko'nikmasini shakllantirish maqsadida amaliy va tadqiqiy yo'nalishda amalga oshirildi. Birinchi navbatda, mavzuga oid nazariy yondashuvlarni tahlil qilish uchun B.Y. Karimovanning «Videodarslarning ta'lim jarayonidagi o'rni», Jo'rayeva Mohinaning «Talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirishning Lingvodidak asosalari» kabi muhim ilmiy maqolalari to'plandi va o'rganildi. Shu bilan birga dunyo miqyosdagi Keeth Kthirvel va Harvati Hashim hamkorligi ostida tayyorlangan «The Use of Audio-Visual Materials as Strategies to Enhance Speaking Skills among ESL Young Learners» maqolasi asosida xalqaro tajribalar umumlashtirildi.

Amaliy bosqichda esa pedagogik kuzatish, taqqoslash va tajriba metodlaridan keng foydalanildi. Bu eksperiment davomida fransuz tili darslariga audiovizual materiallar (videorolik, kino, podkast va subtitrlil videoateriallar) kiritildi. Dars mashg'ulotlari va imtihon davomida o'zgarishlar kuzatilib, chuqur tahlil qilindi. Bu kuzatishlarga ko'ra tanlangan metodlar tadqiqotning asosiy maqsadiga to'laqonli mos bo'lib, fransuz tilini o'rganayotgan talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirishda audiovizual materiallarning ahamiyatini aniqlashda xizmat qiladi. Yakuniy bosqichda esa ushbu metodlarning foydali va zararli jihatlari to'liq o'rganilib yuqoridagi vositalardan maqsadli foydalanishda taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Tahlil va Natijalar. O'tkazilgan tajribalar natijalari shuni ko'rsatdiki audiovizual materiallardan muntazam va maqsadli foydalanish talabalarning og'zaki nutqini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Bu to'xtamga esa quyidagi tajribaning foiz ko'rsatgichlarini hisobga olgan holda kelindi.

Tajribaning birinchi bosqichida bilim darajasi bir xil bo'lgan 1-kurs talabalaridan 2 guruh ya'ni oddiy va tajriba guruhlari tuzildi. Oddiy guruhlarda darslar an'anaviy tarzda o'tildi. Tajriba guruhida esa audiovizual materiallardan foydalangan holda o'tildi. 2 oy davomida bu guruhlarda o'zgarishlar nazoratga olinib chuqur kuzatildi. 2 oydan so'ng esa imtixon o'tkazilib ularning bilim darajasi baholanadi. Dastlabki natijalarga ko'ra oddiy guruhdagi talabalarning 30%i og'zaki nutq ko'nikmasini qoniqarli darajada namoyon etgan. 48% da bu ko'rsatkich o'rtacha, 22% talabalar esa past natija ko'ratishgan. Tajriba guruhida esa natijalar sezilarli darajada yaxshilangan. Xususan talabalarning 50% qoniqarli, 35% o'rtcha, 15% esa past darajani qayd etgan.

Olingan natijalarga ko'ra audiovizual materiallardan foydalanilgan guruhda o'rganish samaradorligi yuqori va oddiy guruhga nisbatan samaraliroq bo'ldi. Jumladan,, qoniqarli natijaga erishgan talabalar 20 foizga yuqori, past natija ko'rsatgan talabalar esa 7 foizga kam bo'lgan. Bu raqamlar foizi audiovizual materiallarning og'zaki nutqni rivojlantirishda foydali ekanligining yaqqol isbotidir. Mazkur tadqiqot Fransuz tilini o'rganayotgan har bir talaba uchun audiovizual materiallar nihoyatda zarur va foydali ekanligini ko'rsatib berdi. Yuqoridagi raqamlar esa buning yaqqol isbotidir.

Oddiy guruhda talabalarning katta qismi (58%) o'rtacha darajani 22% esa past natijani qayd etti. Bu natija esa an'anaviy o'qitish usullari talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirishda yetarli

emasligini ko'rsatadi. Bu xolat asosan dars jarayonida real muhit va eshitish-ko'rish orqali o'rganish imkoniyatlarining cheklanganligi bilan izohlandi

Tajriba guruhida esa qoniqarli natija ko'rsatgan talabalar ulushning 50% ga yetgani audiovizual materiallar talabalarning nutqiy faolligini oshirdi. Videomateriallar va audio yozuvlar, turli kinofilmlar, podkastlar yordamida talabalar fransuz tilining talaffuzi, gapirish uslubi va nutq tezligini yaxshiroq o'zlashtiradi. Qolaversa, tajriba guruhida past natija ko'rsatgan talabalar ulushining 15 foizga kamayishi audiovizual materiallar og'zaki nutqni rivojlantirishning muhim pedagogik omillardan biri ekanligini ko'rsatdi

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, fransuz tilining tabiiy talaffuzi, gapirish uslubi hamda madaniy xususiyatlarini o'rganishda audiovizual materiallar muhim ahamiyat kasb etadi. Videomateriallar, podkastlar, filmlar, ko'rsatuvlar orqali talabalarning nafaqat talaffuzi balki so'z boyligi ham ortadi. Tadqiqot natijalaridan shuni bilishimiz mumkinki, audiovizual materiallardan dars jarayonida foydalanish, talabalarning darsga nisbatan qiziqishini oshiradi va erkin muloqot qilish ko'nikmasini shakllantiradi. Bu esa ularni real hayotiy muhitga tayorlashda muhim poydevor sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Karimovan B. Y. Videodarslarning ta'lim jarayonidagi o'rni // Zamonaviy ta'lim muammolari. – 2022. – №3. – B. 45–52.
2. Jo'rayeva M. Talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirishning lingvistik asoslari // Til va adabiyot ta'limi. – 2021. – №4. – B. 33–39.
3. Khirivel K., Hashim H. The Use of Audio-Visual Materials as Strategies to Enhance Speaking Skills among ESL Young Learners // International Journal of Language Education. – 2020. – Vol. 4, №2. – P. 120–128.
4. TV5 Monde. Apprendre le français avec des vidéos [Elektron resurs]. – Kirish rejimi: <https://apprendre.tv5monde.com> (murojaat sanasi: 25.12.2025).
5. RFI Savoirs. Le français par l'audio et la vidéo [Elektron resurs]. – Kirish rejimi: <https://savoirs.rfi.fr>
6. YouTube platformasi. Fransuz tilini o'rganish uchun autentik audiovizual materiallar [Elektron resurs]. – Kirish rejimi: <https://www.youtube.com>

Nutq texnikasining ta’lim samaradorligiga ta’siri tarbiyaviy jihatdan ham namoyon bo’ladi. O’qituvchining madaniyatli, muloyim va hurmatga asoslangan nutqi o’quvchilarda ijobiy psixologik muhitni shakllantiradi. Bu esa o’quvchilarning o’z fikrini erkin bayon etishiga, xatodan qo’rqmasdan faol qatnashishiga sharoit yaratadi. Aksincha, qo’pol yoki noaniq nutq o’quvchilarda ishonchsizlik va darsga bo’lgan salbiy munosabatni keltirib chiqarishi mumkin. Shu bois nutq texnikasi o’qituvchining pedagogik odobi va muloqot madaniyati bilan chambarchas bog’liqdir.

Shuningdek, pedagogik jarayonda nutq texnikasi bilimlarni tizimli va mantiqiy yetkazish imkonini beradi. O’qituvchi fikrni izchil bayon etib, tushunchalar o’rtasidagi bog’liqlikni aniq ko’rsata olsa, o’quvchilarda yaxlit tasavvur shakllanadi. Bu esa bilimlarning mustahkamlanishiga va ularni amaliyotda qo’llash ko’nikmasining rivojlanishiga olib keladi. Nutq texnikasi rivojlangan o’qituvchi murakkab mavzularni ham sodda va tushunarli shaklda izohlab bera oladi, bu esa ta’lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Xulosa qilib aytganda, pedagogik jarayonda nutq texnikasi ta’lim samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir. O’qituvchining nutqiy mahorati o’quvchilarning bilimni o’zlashtirish darajasi, darsga bo’lgan qiziqishi va umumiy ta’lim natijalariga bevosita ta’sir ko’rsatadi. Shu sababli pedagoglarning nutq texnikasini doimiy ravishda rivojlantirib borish ta’lim sifatini oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Pedagogik jarayonda nutq texnikasining ta’lim samaradorligiga ta’siri chuqur psixologik va didaktik asoslarga ega bo’lib, u ta’lim jarayonining barcha bosqichlarida o’z ifodasini topadi. O’qituvchining nutqi orqali bilimlar yetkaziladi, munosabatlar shakllanadi va tarbiyaviy ta’sir amalga oshiriladi. Shu sababli nutq texnikasi pedagog faoliyatining ajralmas tarkibiy qismi sifatida qaraladi. O’qituvchining ovoz imkoniyatlaridan to’g’ri foydalanishi, nutq sur’atini dars mazmuniga mos ravishda boshqarishi va so’zlarni aniq talaffuz qilishi o’quvchilarning eshitish va idrok etish jarayonini yengillashtiradi hamda bilimlarni ongli o’zlashtirishga yordam beradi.

Pedagogik jarayonda nutq texnikasi o’quvchilarning diqqatini jamlash va uni uzoq vaqt davomida saqlab turishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ifodali va jonli nutq darsni qiziqarli jarayonga aylantiradi, o’quvchilarda mavzuga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi. O’qituvchining intonatsiya va urg’ulardan o’rinli foydalanishi muhim tushunchalar va asosiy g’oyalarni ajratib ko’rsatishga xizmat qiladi. Natijada o’quvchilar dars mazmunini yaxshiroq tushunadilar va eslab qoladilar. Bu holat ta’lim samaradorligining oshishida muhim omil hisoblanadi.

Nutq texnikasining samarali bo’lishi pedagogik muloqot sifatini ham belgilaydi. O’qituvchining ochiq, muloyim va ishonchli nutqi o’quvchilar bilan o’zaro hurmatga asoslangan munosabatni shakllantiradi. Bunday muhitda o’quvchilar savol berishdan, fikr bildirishdan tortinmaydilar, bu esa dars jarayonida faol ishtirokni ta’minlaydi. O’quvchilarning nutqiy faolligi oshgani sari ularning tafakkuri rivojlanadi, bilimlarni mustaqil o’zlashtirish ko’nikmalari shakllanadi. Shu jihatdan nutq texnikasi faqat o’qituvchi nutqiga emas, balki o’quvchilarning ham nutqiy rivojiga ijobiy ta’sir ko’rsatadi.

Pedagogik jarayonda nutq texnikasi tarbiyaviy samaradorlikni oshirishda ham muhim o’rin tutadi. O’qituvchining so’z orqali beradigan bahosi, rag’batlantiruvchi yoki tanqidiy fikrlari o’quvchining o’ziga bo’lgan ishonchi va o’qishga bo’lgan munosabatiga bevosita ta’sir etadi. Madaniyatli va odobli nutq o’quvchilarda nutqiy etika, hurmat va muomala madaniyatini shakllantiradi. Bu esa ta’lim jarayonining nafaqat bilim berish, balki tarbiyaviy maqsadlariga ham xizmat qiladi.

Umuman olganda, pedagogik jarayonda nutq texnikasi ta’lim samaradorligini ta’minlovchi muhim pedagogik shartlardan biridir. O’qituvchining nutqiy mahorati darsning mazmunli, tushunarli va ta’sirchan bo’lishini belgilaydi. Nutq texnikasi rivojlangan pedagog o’quvchilarni bilim olishga unday oladi, ularning qiziqishini oshiradi va ta’lim jarayonining yuqori natijalarga erishishini ta’minlaydi. Shu bois nutq texnikasini takomillashtirish pedagoglarning kasbiy rivojlanishida ustuvor yo’nalishlardan biri bo’lib qolaveradi. Pedagogik jarayonda nutq texnikasining ta’lim samaradorligiga ta’siri o’qituvchining kasbiy mahorati va shaxsiy ta’sirchanligini namoyon etuvchi asosiy omillardan biri sifatida qaraladi. Ta’lim jarayonida bilim faqatgina axborot sifatida emas, balki o’qituvchining so’zi, ohangi va muloqot madaniyati orqali o’quvchi ongiga singdiriladi. Shu jihatdan nutq texnikasi o’qituvchining darsni qanday tashkil etishi, mavzuni qanday ochib berishi va o’quvchilarni qanday

ruhantira olishini belgilaydi. To‘g‘ri va ifodali nutq o‘quvchilarda ishonch uyg‘otadi, bu esa bilimlarni qabul qilish jarayonini yengillashtiradi.

Pedagogik jarayonda nutq texnikasi o‘quvchilarning idrok va tafakkur jarayonlariga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. O‘qituvchining nutqi mantiqiy va izchil bo‘lsa, o‘quvchilar tushunchalar o‘rtasidagi bog‘liqlikni oson anglaydilar. Nutq sur‘atining o‘rtacha va vaziyatga mos bo‘lishi o‘quvchilarning eshitish orqali qabul qilish qobiliyatini oshiradi. O‘rinli pauzalar esa o‘quvchilarga eshitilgan axborotni tahlil qilish va xulosa chiqarish imkonini beradi. Bunday nutqiy tashkil etilgan dars o‘quvchilarning bilimni mustahkam o‘zlashtirishiga xizmat qiladi.

Nutq texnikasining ta‘lim samaradorligiga ta‘siri darsda psixologik qulay muhit yaratishda ham namoyon bo‘ladi. O‘qituvchining xotirjam, muloyim va ishonchli nutqi o‘quvchilarda xavfsizlik va qo‘llab-quvvatlanish hissini uyg‘otadi. Natijada o‘quvchilar o‘z fikrini erkin bayon etishga, savollar berishga va muhokamalarda faol qatnashishga moyil bo‘ladilar. Bu holat ta‘lim jarayonining interfaol tus olishiga va o‘quvchilarning bilish faolligi oshishiga olib keladi.

Shuningdek, pedagogik jarayonda nutq texnikasi ta‘limning tarbiyaviy samaradorligini ham oshiradi. O‘qituvchining nutqida namoyon bo‘ladigan hurmat, sabr-toqat va odob o‘quvchilar uchun namuna bo‘lib xizmat qiladi. So‘z orqali berilgan rag‘batlantirish o‘quvchining o‘ziga bo‘lgan ishonchini mustahkamlaydi, ehtiyotkor va o‘rinli tanqid esa uning o‘z ustida ishlashiga undaydi. Shu tarzda nutq texnikasi o‘quvchi shaxsining har tomonlama rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, pedagogik jarayonda nutq texnikasi ta‘lim samaradorligini ta‘minlovchi muhim pedagogik omil hisoblanadi. O‘qituvchining nutqiy mahorati dars mazmunini chuqur anglash, o‘quvchilarning faolligini oshirish va ta‘lim-tarbiya jarayonida yuqori natijalarga erishishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Shu sababli pedagoglar nutq texnikasini doimiy ravishda takomillashtirib borishlari ta‘lim sifatini oshirishning muhim sharti bo‘lib qoladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, pedagogik jarayonda nutq texnikasi ta‘lim samaradorligini belgilovchi muhim omillardan biridir. O‘qituvchining nutqiy mahorati o‘quvchilarning bilimlarni chuqur va ongli o‘zlashtirishiga xizmat qiladi. Shu sababli bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlash jarayonida nutq texnikasini rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratish zarur. Xulosa qilib aytganda, pedagogik jarayonda nutq texnikasi ta‘lim samaradorligini oshiruvchi yetakchi omillardan biri hisoblanadi. O‘qituvchining ravon, aniq va ifodali nutqi o‘quvchilarning bilimni ongli o‘zlashtirishiga, dars jarayonida faol ishtirok etishiga hamda mustaqil fikrlash ko‘nikmalarining rivojlanishiga xizmat qiladi. Nutq texnikasi orqali o‘qituvchi nafaqat bilim beradi, balki o‘quvchi shaxsiga tarbiyaviy ta‘sir ko‘rsatadi, ijobiy psixologik muhitni shakllantiradi va o‘zaro muloqotni mustahkamlaydi. Shu bois bo‘lajak va amaldagi pedagoglarning nutq texnikasini doimiy ravishda rivojlantirib borish ta‘lim sifatini yuksaltirish, pedagogik mahoratni oshirish va zamonaviy ta‘lim talablariga mos, raqobatbardosh o‘qituvchi shaxsini shakllantirishning muhim sharti hisoblanadi. Xulosa o‘rnida shuni ta‘kidlash joizki, pedagogik jarayonda nutq texnikasi o‘qituvchining kasbiy faoliyatini belgilovchi asosiy mezonlardan biri hisoblanadi. O‘qituvchining so‘zlash uslubi, ovoz ohangi, nutqning mantiqiyiligi va ifodaliligi ta‘lim mazmunining o‘quvchi ongiga qay darajada samarali yetib borishini belgilaydi. Nutq texnikasi mukammal shakllangan pedagog dars jarayonini mazmunli, tushunarli va qiziqarli tashkil eta oladi, bu esa o‘quvchilarning bilimlarni puxta o‘zlashtirishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, nutq texnikasi ta‘lim jarayonida pedagogik muloqot va tarbiyaviy ta‘sirning asosiy vositasi bo‘lib xizmat qiladi. O‘qituvchining madaniyatli va ta‘sirchan nutqi o‘quvchilarda hurmat, ishonch va ijobiy munosabatni shakllantiradi. Bunday muhitda o‘quvchilar erkin fikr bildiradilar, darsda faol ishtirok etadilar va o‘rganilayotgan mavzuga qiziqishlari ortadi. Natijada ta‘lim jarayoni faqat bilim berish bilan cheklanmay, o‘quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, bo‘lajak o‘qituvchilarda nutq texnikasini rivojlantirish va pedagogik jarayonda undan samarali foydalanish ta‘lim sifatini oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Nutqiy mahoratga ega bo‘lgan pedagog zamonaviy ta‘lim talablariga javob bera oladigan, o‘quvchi bilan samarali muloqot o‘rnata oladigan va jamiyatda o‘z o‘rniga ega bo‘lgan barkamol avlodni tarbiyalashga qodir mutaxassis sifatida shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Saidova N. Pedagogik nutq va ta'lim samaradorligi. – Toshkent, 2020.
2. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent, 2022.
3. UNESCO. Teaching Effectiveness and Communication, 2021.

MUNDARIJA:

Nazarov Akmal Mardonovich		Talabalarda kreativ va innovatsion ilmiy faoliyatning psixologik jihatlari	6
Rustamov Shuxratovich	Shavkat	Talabalarni innovatsion kompetenligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	10
Ostanov Sharifovich	Shuxrat	Art-terapiya metodlari yordamida talaba-yoshlarning kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatini rivojlantirishning psixologik asoslari	14
Axmadov Rahmat o'g'li	Nazirjon	O'smirlarda konstruktiv xulq-atvorni shakllanishining ijtimoiy psixologik omillari	19
Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li		Sud psixologik ekspertizasida shaxsning emotsional holatini baholash	24
Axtamova G'ayratovna	Ferangiz	O'smirlik davridagi destruktiv xulq-atvorni psixoprofilaktika qilish va kreativlikni faollashtirishga yo'naltirilgan psixologik yondashuvlar	30
Ashrapov Namoz o'g'li	Nodirbek	O'smirlarda kognitiv rivojlanishning ijtimoiy-psixologik determinantlari va ularning shaxsiy rivojlanishdagi o'rni	35
Hamroyev Jasur		Talabalari o'rtasida sun'iy intellekt vositalari yordamida kreativ fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish	40
Axmedova Rahmat qizi	Zarina	Loyihaviy yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning fasilitatorlik faoliyatiga tayyorlash mexanizmini takomillashtirish	44
Khakimov Shodievich	Shukhrat	Methods of studying the military servant and the military team	49
N.Z.Jumayev		Raqamli davrda ijtimoiy media va sun'iy intellektning yoshlar ruhiy salomatligiga ta'siri	56
Sharopov Suxrob Shodi o'g'li		Talabalarni kognitiv va metakognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari	60
Boboqulova Komil qizi	O'g'iloy	Shaxslararo manipulyatsiya va nazorat mexanizmlari: emotsional ekspluatatsiyaning psixologik asoslari	64
Saidova Nu'monovna	Nodira	Yoshlar kreativ va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishda pedagogik psixologiyaning roli	68
Bobojonova Husniddin qizi	Dilnura	Dezadaptatsiyalashgan o'smirlarda adaptatsiya jarayoni rivojlanishining ijtimoiy-psixologik mexanizmlari	73
Абдужабборов Тохиржон Курбанович		Особенности течения и лечения atopического дерматита в зависимости от возраста по данным наблюдений в андижанской области	78

Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich Narzullayeva Iroda Jaloliddin qizi	Tijorat banklarida investitsiyalarni jalb etishda xorij tajribasi	82
Nurmuxammedova Nilufar Alijon qizi Temirova Mashhuraxon Muhammadaminovna	O‘zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o‘tish bosqichida xotin-qizlar liderlik faoliyatini rivojlantirishning huquqiy asoslarining mustahkamlanishi	89
Maxmudova Zulfiya Mexmonovna	Qo‘riqlash xizmati xodimlari kasbiy kompetentligini takomillashtirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	92
Sanoyeva Mohigul Odil qizi	Klassik pedagogik merosni modernizatsiya qilishning zamonaviy talablari va ularni ta’lim amaliyotiga joriy etish mexanizmlari	103
Xolmirzayeva Mushtariybegim U. Abdullayev	Bobi oliy: usmonli davlatining boshqaruv markazi va evolyutsiyasi	107
Dilmurodov Elyorjon Ilg'or o'g'li	Civil society and globalization: the harmony of national values and modern trends	110
Eshpo'latova Xilola Davron qizi	Fransuz tilini o'rganish jarayonida audiovizual materiallar yordamida talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirish	116
Abdusalimova Zukhraxon Bakhtiyor qizi	Teaching methodology of the uzbek language for the foreign students	119
Abdullayeva Dildora Muhiddin qizi	Frazeologik sinonimlarning struktur turlari	122
Panaeva Sarbinaz Uzaqbergenovna	Insonlar orasida fabbing (phubbing) holatining paydo bo‘lishi va uning ijtimoiy-psixologik oqibatlari	125
Toshturdiyev Nurbek Nurali o‘g‘li	Jadid ziyolilarining hayot tarzi va ijtimoiy mas’uliyat hissi: ma’rifat va fidoyilik omillari	130
Uzoqova Gulzoda	Konstitutsiya – erkin va farovon hayot garovi	134
Xilola Xolikova Gulamovna, Siroj Nematov G‘ulom o‘g‘li,	Maktab muhitining o‘quvchilar emotsional holatiga psixologik ta’siri	137
Sultonmurod Mamasoliyev Olimjon o‘g‘li	Psychological benefits of gamified bilingual learning: a meta-analysis of motivation and well-being	141
Qodriqulova Fotima Ulug‘bek qizi	Azot fiksatsiyasi va innovatsiyalar: yasmiq yetishtirishning yangi bosqichi	146
Kurbanova Shukurjon Yeldashbayevna	Turkiy adabiyotda shaxs kamoloti: Hofiz Xorazmiy didaktik qarashlari misolida pedagogik model	150
Obidova O.	Ta’lim psixologiyasi nuqtayi nazaridan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ta’siri	154
Xasanova Nazokat Shavkatbek qizi	Inson huquqlarini xalqaro himoya qilish mexanizmlari	159
Abdug‘ofurov Muhammadqodir	Milliy me’morchilik uslublarida zamonaviylik va restavratsiya muammolari	163

Olimova Sarvara Sobitxon qizi		Nogironligi bo'lgan shaxslarning kutubxonalar orqali ijtimoiy integratsiyasi va madaniy hayotga qo'shilishi	166
Jamaldinov Sarvar Azimjanovich		Raqamli ta'lim jarayonlarini o'rgatishning bo'lajak pedagoglar tarbiyaviy faoliyatini rivojlantirishdagi ahamiyati	171
Olimova Sarvaraxon Sobitxon qizi		Sensorinevral eshitish nuqsoniga ega bolalarda rivojlanish dinamikasi: tibbiy va pedagogik qarashlar	176
Mamatqulov Botir		The interpretation of personal tragedy in the short stories of nazar eshonqul	181
Bobokalonov Rajab Ostonovich		Tibbiy terminlarda lisoniy lakuna hodisasi	188
Murodjonova Dilzoraxon qizi	Tolibjon	“Tolerantlik” tushunchasining mazmun mohiyati	191
Iskandarov Abdug'aniyevich	Sherzod		
Туйбаева Бахтияровна	Саида	Психологические механизмы самозащиты студентов	194
Tursunbayeva Durdonaxon qizi	Adxamjon	Atrof-muhitni muhofaza qilishning zamonaviy konsepsiyalari: muammo va yechimlar	198
Ismoilova Saidali qizi	Zulayho	Umumta'lim maktablarida xulqi og'ishgan o'quvchilarning shaxs xususiyatlarini kompleks diagnostika qilish	203
Masharipova Rahimovna	Saida	Zamonaviy oilalarda emotsional intellektni boshqarishning ijtimoiy- psixologik mexanizmlarini ishlab chiqish	208
Abdujobborova Rayhona Adhamjonqizi		Xotira turlaridan qanday qilib samarali foydalanish kerak.o'quvchilar uchun praktik tafsiyalar	212
Arslanova Aleksandrovna	Dilnoza	Nutqiy rivojlanish bilan mantiqiy fikrlash o'rtasidagi bog'liqlik: lingvistik kompetensiya.	216
Mirzayev Xasanjon o'g'li	Ismoiljon		
Xasanova Kumushbek qizi	Aziza	Davlat tili taraqqiyoti: muammo va yechimlar	219
Xolboyev Axmadillo o'g'li	Izzatillo	Talabalarining akademik muaffaqiyatiga ta'sir etuvchi psixologik omillarning tahlili: o'zini- o'zi tartipka solish strategiyalari	223
Кабулов Толыбаевич	Саулат	Основные принципы и теория преподавания русскому языку и литературе	226
Saitova Komila G'ulom qizi		Stressga chidamlilikning psixologik determinantlari: ong, iroda va emotsional o'zini boshqarishning o'zaro aloqasi	231
Ro'ziyeva Sitora qizi	Odil	Nega ingliz tili dunyo tili hisoblanadi?	234
To'ychiyeva Sherquzi qizi	Madinaxon	Mustaqil ta'lim metodlarining o'quv motivatsiyasiga ta'siri	237
Murodjonova Dilzoraxon qizi	Tolibjon	Kimyoning kriminalistikadagi o'rni	240